

Список використаних джерел:

1. Естетичний досвід вчителя : теорія і практика : монографія / Н.І. Бутенко, І.А. Зязюн, М.П. Лещенко та ін. ; наук. ред. В.Г. Бутенко ; АПН України, Український НДІ естетич. освіти, Рівненський екон.-гуманіт. Ін.-т. – Херсон, 1997. – 214 с.
2. Шляхи формування естетичного досвіду молодших школярів : навчальна програма зі спецсемінару / Укл. Н. Пахальчук. – Вінниця : ВДПУ, 2008. – 54 с.
3. Рудницька О.П. Педагогіка : загальна та мистецька : навч. посіб. / О.П. Рудницька. – Тернопіль : Навчальна кн. – Богдан, 2005. – 360 с.
4. Шевченко Г.П. Эстетическое воспитание в школе: Учебн.-метод. пособие. – К.: Рад.шк., 1985. – С. 135-142.

Грицай О.В.

*учитель-методист, учитель географії,
Криворізька загальноосвітня школа № 114*

ВИКОРИСТАННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ ДОДАТКІВ ЛУЇ БУССЕНАРА НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

У науковій статті розкрито сутність сугестивного навчання. Під час цього навчання учні багато запам'ятовують через додаткову літературу. Основну роль тут відіграє психічна саморегуляція учня – це самонавіювання (аутосугестія). Учень сам, шляхом вольових зусиль, спонукає себе до діяльності. Тобто спрямовує себе в процес саморегуляції, в якому вирішальним вважається самоспостереження, самоаналіз і самооцінювання викликаних почуттів після прочитаного тексту.

Запропоновано використовувати текст художньої літератури на уроках географії, а саме: опис степу, опис полярної країни, опис північного полюсу і полярного круга, опис арктичної фауни та погодних умов.

Постановка проблеми: впродовж останніх десятиліть, в епоху науково – технічного прогресу, загальної павутини інформаційних технологій ми спостерігаємо різкий спад до читання художньої літератури. Саме тому я пропоную використовувати літературні додатки з творів Луї Буссенара на уроках географії. Вони ґрунтуються на використанні двох закономірностей людської пам'яті:

запам'ятовується все, що потрапляє в людську свідомість: люди, слова, події, але в активі залишається тільки те, що важливе учневі, що його хвилює та пов'язано з переживаннями; діє своєрідний механізм за принципом: цікаво, дуже цікаво, нецікаво.

Проблема аналізу полягає у вивченні факторів впливу на учнівську діяльність через застосування методики С. Пальчевського, Г. Лозанова на уроках географії через такі принципи: ніякого зубріння, навчання без перевтоми, в основі навчання лежить пізнавальний інтерес, мотивація, навчання проводиться крупними блоками.

Мета даної роботи полягає у дослідженні творів художньої літератури яку можна застосовувати на уроках географії при вивченні тем програмового матеріалу.

Опис степу Луї Буссенара. Пожежа в степу.. Не можна собі уявити нічого страшнішого цього вогняного моря, обпалює і спалює все що трапляється на шляху. Коли трава невисока і рідкісна, а простір, охоплений полум'ям, не дуже великий, через нього можна проскакати на коні, тільки злегка опалившись. Але коли трава в метр або більше висотою, степова пожежа воістину жахлива. Полум'я звивається вгору на п'ять-шість метрів, а над усією рівниною, затримуючи сонячні промені, вартує густа хмара їдкого і задушливого диму. Чимало часу проходить, поки згорять всі ці довгі стебла, внизу вони обвуглюються і довгий час тліють..

Якщо подорожуючий, переслідуваний таким вогненним потоком, не встигає піти, він вдається до наступного засобу: запалює траву перед собою під вітром, вона згорає, й утворюється вільний простір у вигляді острова, де можна сховатися, не побоюючись бути наздогнаним полум'ям.

Десять тисяч років серед льодів. Полярна країна. Усюди, куди не кинути погляд, одні нескінченні льоди, то навалені в безладді один на одного, то розстилаються нескінченною рівниною. З усіх сторін чується страшний гул і тріск від поламаних льодяних брил. Вони зіштовхуються, борються і розсипаються на тисячі шматків, виробляючи справжній хаос в цій пустелі. Тьмяне небо, ледве освітлене слабким мерехтінням зірок, ще більш посилює похмурий колорит полярної картини. Серед такої безвідрадної обстановки, на грудях синюватого льоду, в останній агонії мучиться чоловік. Один – в цій жахливій пустелі! Останній, що залишився в живих з усієї полярної експедиції, ця людина була свідком загибелі свого корабля,

смерті товаришів, померлих від незручностей або поглинутих в похмуру безодню, і тепер вмирає на льоду, після відчайдушної боротьби зі смертю. У нього немає ні даху, ні їжі, ні одягу! Відчуваючи своє безсилля, відчуваючи наступаючу смерть, він байдуже лягає на лід і чекає кінця. Ні страждання, які відчуває він, ні повна самотність, при якому йому приходиться прощатися з життям, не можуть, однак, зруйнувати його загартованого духа, і він безстрашно готовий зустріти кінець, відчуваючи якесь пекуче задоволення від думки, що перетворюється ні нащо.

Північний полюс – край, майже невідомий не тільки матросам, але і адміралам. Але ви не хвилюйтеся, ми збираємося робити відкриття. Я найнявся на три роки. У перший рік буду отримувати вісімдесят франків на місяць, у другій – сто, в третій – сто двадцять. Сума, що й казати, кругленька! Але це ще не все. Як тільки корабель перейде за Полярне коло, до платні обіцяна десятивідсоткова надбавка. Вам, батюшка, як старому моряку, мабуть, відомо, що таке Полярний круг. Нам пояснили, що це така лінія, що відокремлює льодовикові країни, втім, я нічого не зрозумів, крім того, що буду отримувати більше, як тільки її перетнемо. Після повернення кожен матрос отримає в нагороду тисячу франків. Шлях, звичайно, неблизький, зате робота прибуткова. Ви тільки не хвилюйтеся, якщо від мене довго не буде звісток. До побачення, дорогі батьки! Міцно обіймаю вас і малюків і обіцяю не осоромити честь бравого нормандця – матроса. Ваш люблячий син і брат Констан Гіньяр, матрос судна «Галлія».

Полюс – слово грецьке, означає край осі, навколо якої обертається протягом доби земна сфера. Полярний круг – це паралель, проведена на відстані двадцяти трьох градусів двадцяти семи хвилин і п'ятдесяти семи секунд від Північного полюса, називається вона Північним полярним колом. Аналогічно визначається Південний полярний круг.

Гренландські чоботи – чудо майстерності, зручні і дуже витончені. Вони зшиті з тюленевої шкіри, нитками служать тюленьчі жили, які отримують при обробці незвичайну гнучкість. Готові чоботи виставляють поперемінно то на сонце, то на мороз, від чого вони стають абсолютно білими і їх можна пофарбувати в будь-який колір. Такі чоботи де Амбра і замовив для всього екіпажу. Сапожники негайно взялися до роботи, а їх чоловіки зайнялися доставкою упряжних собак, навперебій розхвалюючи витривалість і силу псів...

Туман, таким чином, стелився тільки вниз і капітан міг проводити астрономічні спостереження, сидячи в бочці, прикріпленою до вершини щогли. Матроси прозвали її «сорочиним гніздом». Тридцятого травня Де Амбрене визначив, що Полярне коло нарешті перейдено. Цю подію відсвяткували подвійною порцією горілки і співом, причому Плюмован проявив себе справжнім артистом. Здалося довгоочікуване сонце «посміхалося» нам щоб цілих три місяці не заходити. Защебетали, кружляючи над судном, птиці. Прокинулися після зимової сплячки морські звірі, раз у раз з'являлися, щоб відпочити, на крижинах стада тюленів...

– Прямо по курсу кит! – Закричав один раз боцман з блискучими від захоплення очима. Сумнівів бути не могло, адже він добре бачив що він б'є високо вгору фонтан води.

Прикладів того, наскільки небезпечні ці води, – безліч. «Полярна зірка» прийшла сюди в липні 1849 року і зазнала аварії; «Фокс» Мак-Клінтона опинився тут в 1857 році тільки в серпні і був затертий льодами, нарешті, часто буває, що крижані береги каналу стрімко зсуваються і тиснуть кораблі, як горіхи. Так загинуло одинадцять кораблів в 1821 і сім в 1822 році. Крах 1830 року не можна згадати без здригання. У ніч з дев'ятого на 20 червня південно-західний вітер притиснув до льодовика цілий флот. Вночі на нього обрушилася величезна крижина і роздавила всі кораблі. Людина безсила перед стихією. Недарма це місце назвали «Цвинтарем кораблів».

Море ще не звільнилося від льоду, але дрейфуючі крижані брили вже не були спаяні між собою. Трохи вище почався льодохід. Здалеку показалися величезні айсберги. Їх колись гострі вершини злегка притупилися, підтанули під дією заходячого сонця. Айсберги вже не були такими похмурими, як у колишні холодні дні, вони нагадували опуклі, зовсім безпечні на вигляд пагорби. Відчувалося, що вони розм'якшуються, втрачаючи незграбні різкі обриси. Навіть сюди проник свіжий аромат весни який париться над арктичної пустелею. Біля підніжжя дрейфуючих льодів, що нагадують блискучі дорогоцінні камені, з шумом розбивалися бірюзові хвилі, пінячись у кучеряві білі баранчики. На тлі яскраво-блакитного неба дивно, майже не підкоряючись законам перспективи, виділялися величезні блакитні брили. Справжня біло-блакитна симфонія, яка, правда, привела б у відчай багатьох художників і змусила б обурюватися нашу публіку, що звикла до зовсім інших пейзажів.

Нічого, де б міг відпочити або розсіятися погляд, скрізь – гнітюча, втомлююча монотонність, не позбавлена, однак, своєї чарівності. Ця жива картина постійно рухалася, змінюючись кожною хвилиною, ніби її заново складали з одних і тих самих елементів, і при цьому завжди залишалася схожою на себе саму. Час від часу цей дивний хиткий краєвид, що переливається перламутровим блиском на тлі сапфірового неба, кілька пошваблювався. Ось, раптово захоплена вибором, перекинулася ціла крижана гора, потім знову спливла і стала продовжувати свій незмінний повільний рух. Іноді від айсберга відколюється крижаний шар із ледь помітним легким плескотом падав у воду.

Милуючись ковзаючими по небесній блакиті пухнастими білими хмарами – дітьми густих північних туманів, мимоволі переводиш погляд на блакитні хвилі, посипані блискучими як дорогоцінні камені крижинами, і запитуєш себе – чи реальна ця картина або все, що навколо – лише гра уяви.

З'явилися тюлені з добродушними фізіономіями. Вони пустували подібно нирцям, вперше потрапили на морські простори. Птахи, які залишили зимові квартири на півдні, відпочивали, сидячи на крижаних, вершинах, і раптово злітали, перелякані переривчастим кашлем корабельного двигуна. Качки, гуси, гаги збиралися у величезні зграї. Не знати звідки з'являлася галаслива зграйка дроздів і Ткачик. Ткачики вже поміняли своє зимове сіре оперення на блискучий річний наряд.

Багато дослідників вважали, що в цих пустельних місцях жили лише представники арктичної фауни, але виявилось, що іноді сюди забідали кочові племена. Серед багатовікових льодів зустрічалися залишки останніх стоянок, розкиданий бурєю...

Список висористаних джерел:

1. Калмыкова З.И. Педагогика гуманизма. – Знание, 1990.
2. Корнєєв В.П. Педагогічні технології і географія (теоретичний аспект) Краєзнавство. Географія. Туризм. – К.: Рад. Школа, 1991.
3. Корнєєв В.П. Технології в навчанні географії. Харків. Видавнича група «Основа» 2004.
4. Зязюна И.А. Основы педагогического мастерства. – М., 1989.
5. Чернов Б.О., Корнєєв В.П. Методи навчання географії в школі. – К.: Рад. Школа, 1986.